

**Ev Hizmetleri Alanında Çalışan Yerli Kadın
İşgücünün Sosyo-Ekonomik Analizi: İzmir İli Alan
Araştırması**

***Socioeconomic Analysis of Local Women Working in
Domestic Field: City of İzmir Field Research***

Suat UĞUR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Yeşim ÖZDEMİR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2019, Cilt 9, Sayı 1, Sayfa 45-63

June 2019, Volume 9, Issue 1, Page 45-63

P-ISSN: 2146-4839

E-ISSN: 2148-483X

2019-1

e-posta: sgd@sgk.gov.tr

Yazılar yayınlanmak üzere kabul edildiği takdirde, SGD elektronik ortamda tam metin olarak yayımlamak da dahil olmak üzere, tüm yayın haklarına sahip olacaktır. Yayımlanan yazılardaki görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve tablolardan kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

If the manuscripts are accepted to be published, the SGD has the possession of right of publication and the copyright of the manuscripts, included publishing the whole text in the digital area. Articles published in the journal represent solely the views of the authors.

Some parts of the articles and the tables can be cited by showing the source.

SGD

Sosyal Güvenlik Dergisi
Journal of Social Security

Cilt: 9 - Sayı: 1 - Yıl: 2019
Volume: 9 - Issue: 1 - Year: 2019

P-ISSN: 2146-4839
E-ISSN: 2148-483X

Sahibi / Owner of the Journal

Sosyal Güvenlik Kurumu Adına / *On behalf of the Social Security Institution*

Dr. Mehmet Selim BAĞLI

(Kurum Başkanı / *President of the Institution*)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / *Responsible Publication Manager*

Uğur KORKMAZ

Yayın Kurulu / Editorial Board

Cevdet CEYLAN

Eyüp Sabri DEMİRCİ

Nazmi DOĞAN

Erdal YILMAZ

Okan AYAZ

Editörler / Editors

Doç. Dr. Erdem CAM

Selda DEMİR

Yayın Türü: Uluslararası Süreli Yayın / **Type of Publication:** *International Periodical*

Yayın Aralığı: 6 aylık / **Frequency of Publication:** *Twice a Year*

Dili: Türkçe ve İngilizce / **Language:** *Turkish and English*

Basım Tarihi / Press Date: 28.06.2019

Sosyal Güvenlik Dergisi (SGD),

TUBİTAK ULAKBİM - TR

EBSCO HOST - US

ECONBIZ - GE

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL - PL

SCIENTIFIC INDEXING SERVICES - US

JOURNAL FACTOR

ASOS INDEX - TR

SOBIAD - TR

tarafından indekslenmektedir.

©Tüm hakları saklıdır. Sosyal Güvenlik Dergisi'nde yer alan bilimsel çalışmaların bir kısmı ya da tamamı telif hakları saklı kalmak üzere eğitim, araştırma ve bilimsel amaçlarla çoğaltılabilir.

Tasarım / Design: Medya Dinamik - 0312 287 40 46 - Ankara

Basım Yeri / Printed in: Matsa Basımevi - 0312 395 20 54 - Ankara

İletişim Bilgileri / Contact Information

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı

Ziyabey Caddesi No: 6 Balgat / Ankara / TÜRKİYE

Tel / Phone: +90 312 207 88 91 - 207 87 70 - Faks / Fax: +90 312 207 78 19

Erişim/Webpage: <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/sgd/tr> - e-posta / e-mail: sgd@sgk.gov.tr

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU / INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Professor Yener ALTUNBAŞ
Bangor University - UK

Professor Özyay MEHMET
University of Carleton - CA

Asst. Prof. Sara HSU
State University of New York- USA

Professor Paul Leonard GALLINA
Bishop's University - CA

Professor Allan MOSCOVITCH
University of Carleton - CA

Asst. Prof. C. Rada Von ARNIM
University of Utah - USA

Professor Jacqueline S.ISMAEL
University of Calgary - CA

Professor Mark THOMPSON
University of British Columbia - CA

ULUSAL DANIŞMA KURULU / NATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR
TÜBA

Prof. Dr. İsmail AĞIRBAŞ
Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Levent AKIN
Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Yusuf ALPER
Bursa Uludağ Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Faruk ANDAÇ
Çağ Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Kadir ARICI
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Onur Ender ASLAN
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Zakir AVŞAR
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İletişim Fakültesi

Prof. Dr. Ufuk AYDIN
Anadolu Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Abdurrahman AYHAN
Kıbrıs İlim Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Serpil AYTAÇ
Bursa Uludağ Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Mehmet BARCA
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
SBF

Prof. Dr. Süleyman BAŞTERZİ
Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Nurşen CANIKLIOĞLU
Marmara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Fevzi DEMİR
Yaşar Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. A. Murat DEMİRCİOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Ömer EMEKÇİ
İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. E.Murat ENGİN
Galatasaray Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Hediye ERGİN
Marmara Üniversitesi
İktisat Fakültesi

Prof. Dr. Şükran ERTÜRK
Dokuz Eylül Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Afsun Ezel ESATOĞLU
Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Ali GÜZEL
Kadir Has Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Alpay HEKİMLER
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ
Pamukkale Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Aşkın KESER
Bursa Uludağ Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Cem KILIÇ
TOBB ETÜ
İİBF

Prof. Dr. Ali Rıza OKUR
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Serdar SAYAN
TOBB ETÜ
İİBF

Prof. Dr. Ali Nazım SÖZER
Yaşar Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Atılım Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Müjdat ŞAKAR
Marmara Üniversitesi
İktisat Fakültesi

Prof. Dr. Savaş TAŞKENT
İstanbul Teknik Üniversitesi
İşletme Fakültesi

Prof. Dr. Ferda YERDELEN TATOĞLU
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi

Prof. Dr. Sabri TEKİR
İzmir Demokrasi Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Mehmet TOP
Hacettepe Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Türker TOPALHAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Aziz Can TUNCA
Bahçeşehir Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. M. Fatih UŞAN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Gaye BAYCIK
Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Emel İSLAMOĞLU
Sakarya Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Saim OCAK
Marmara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Ercüment ÖZKARACA
Marmara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Gülbiye YENİMAHALLELİ
Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP
Sakarya Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

16. SAYIDA HAKEMLİK YAPAN AKADEMİSYENLERİN LİSTESİ

REFEEREE LIST FOR THIS ISSUE

Prof. Dr. İsmail AĞIRBAŞ
Ankara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Alpaslan AKÇORAOĞLU
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Yusuf ALPER
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Murat ATAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Belgin AYDINTAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Müge ERSOY KART
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Şenay GÖKBAYRAK
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Nuray GÖKÇEK KARACA
Anadolu Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Selahattin GÜRİŞ
Marmara Üniversitesi
İktisat Fakültesi

Prof. Dr. İlknur KILKIŞ
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Handan KUMAŞ
Pamukkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Nermin ÖZGÜLBAŞ
Başkent Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Latif ÖZTÜRK
Kırıkkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Serap PALAZ
Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Metin PİŞKİN
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Mehmet TOP
Hacettepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Şerife TÜRCAN ÖZŞUCA
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Ferda YERDELEN TATOĞLU
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi

Prof. Dr. Suat UĞUR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Erineç YELDAN
Bilkent Üniversitesi
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi

Prof. Dr. Handan YOLSAL
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi

Prof. Dr. Funda YURDAKUL
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Şenay AÇIKGÖZ
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Ozan BAŞKOL
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Erdem CAM
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Emel İSLAMOĞLU
Sakarya Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Cemal İYEM
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Söke İşletme Fakültesi

Doç. Dr. Fuat MAN
Sakarya Üniversitesi
İşletme Fakültesi

Doç. Dr. Banu METİN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Çağlar ÖZDEMİR
Sakarya Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Hakan SATMAN
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi

Doç. Dr. Özgür TOPKAYA
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Bora YENİHAN
Kocaeli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP
Sakarya Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Aygül ANAVATAN
Pamukkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Osman TEZGEL
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilimler Fakültesi

Dr. Öğretim Üyesi Halil TUNCA
Pamukkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

16. SAYI DEĞERLENDİRME İSTATİSTİKLERİ
EVALUATION STATISTICS FOR THIS ISSUE

Toplam gelen makale başvurusu	Number of received manuscript	44
Yayına kabul edilen makale sayısı	Number of accepted manuscript	11
Hakem süreci devam eden makale sayısı	Under consideration	16
Red edilen makale sayısı	Rejected after evaluation	7
Ön inceleme aşamasında red edilen makale sayısı	Rejected before evaluation	10
Makale kabul oranı	Accepted manuscript rate	%25

GENEL YAYIN İLKELERİ

- 1- Sosyal Güvenlik Dergisi (SGD), yılda iki kez yayınlanan uluslararası, hakemli, bilimsel bir dergidir.
- 2- Dergiye gönderilen yazılar başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.
- 3- Dergide yayınlanmasına karar verilen yazıların, elektronik ortamda tam metin olarak yayınlanmak da dahil olmak üzere, yayın hakları SGK'ya aittir.
- 4- Yayınlanmak üzere dergiye gönderilen yazılar önce Yayın Kurulunca dergi ilkelerine uygunluk açısından incelenir. Uygunluğu tespit edilen yazılar değerlendirmeleri için yazının ilgili olduğu alanda iki hakeme gönderilir. Hakem raporuna göre; yazarına düzeltme gönderilir, yayınlanır ya da reddedilir.
- 5- Yayınlanan yazılardaki görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayınlanan makaleler atıf yapılmadan kullanılamaz.
- 6- SGD'de yargı kararı incelemelerine yer verilebilir.
- 7- Yazıları yayınlanan yazarlara “Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ödenecek Telif ve İşleme Ücretleri Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde telif ücretleri ödenecektir.
- 8- SGD Sosyal Güvenlik Dergisi'ne makale gönderenler derginin yayın ilkelerini kabul etmiş sayılırlar.

GENERAL PUBLICATION RULES

- 1- Journal of Social Security is an international, peer reviewed, scientific journal published twice a year.
- 2- The papers submitted to Journal of Social Security must be unpublished in elsewhere or not synchronically be in the review process of another publication.
- 3- Social Security Institution and Journal of Social Security own the copyright of the papers published (written and electronic versions).
- 4- All manuscripts firstly evaluated by Editorial Board and send two independent referees. According to referees' reports, article will be sent to the authors to revise, publish or reject.
- 5- All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors. The published contents in the articles cannot be used without being cited.
- 6- Case review and commentaries are accepted by SGD.
- 7- Royalty fees will be paid to the authors whose articles published in the Journal of Social Security (SGD) in accordance with the related regulation.
- 8- Those who send articles to the SGD are considered to have accepted the publication principles of the SGD.

SGD, Sosyal Güvenlik Kurumunun faaliyet alanına, sosyal güvenlik, sosyal politika ve endüstri ilişkileri disiplinine katkısı olabilecek her alanda çalışmalara yer vererek, ülkemizin düşünsel birikimine katkıda bulunmak, toplumda sosyal güvenlik ve sosyal politika bilincini geliştirmek, geleceğe dönük hedef ve beklentileri ortak bir noktada buluşturmak amacıyla yayınlanmaktadır.

SGD, is being published in all areas related social security, social policy and industrial relations to make contribution intellectual life of Turkey, develop the social security and social policy consciousness and bring together the future targets and expectations on the common point of the society.

(Araştırma Makalesi - Research Article)

Geliş Tarihi/Received: 28.01.2019
Güncelleme Tarihi/Revised: 15.05.2019
Kabul Tarihi/Accepted: 26.06.2019

Ev Hizmetleri Alanında Çalışan Yerli Kadın İşgücünün Sosyo-Ekonomik Analizi: İzmir İli Alan Araştırması¹

Socioeconomic Analysis of Local Women Working in Domestic Field: City of İzmir Field Research

Suat UĞUR*

ORCID ID: 0000-0001-8009-6361

Yeşim ÖZDEMİR**

ORCID ID: 0000-0001-6538-3047

Sosyal Güvenlik Dergisi
Journal of Social Security
Cilt: 9 Sayı: 1 Yıl: 2019
Volume: 9 Issue: 1 Year: 2019
Sayfa Aralığı: 45-63
Pages: 45-63
DOI: DOI: 10.32331/sgd.582481

ÖZ

Ev hizmetlerinde çalışan kadınların oluşturduğu alan daha fazla önem kazanmakta ve gelişmektedir. Çalışmanın amacını, ev hizmetlerinde çalışan kadınların çalışma koşulları ve sosyal güvenlik durumları oluşturmaktadır. Çalışanların yaş dağılımı, eğitim durumları, medeni durumları, sigorta durumunun incelenmesi, gelir düzeyleri ve ev hizmetleri alanında yaşadıkları sorunlar ortaya konduğunda bazı problemler çözüme kavuşacaktır. Çalışmanın kapsamı teorik olarak literatüre dayanırken, uygulama olarak İzmir’de ev hizmetlerinde çalışan yerli kadınlarla sınırlandırılmıştır. Çalışmada, İzmir ilinde ev hizmetleri alanında kadın işgücü istihdamının yaygınlaştığı gözlemlenirken sorunlarla mücadele konusunda işçi ve işveren tarafından bilgi eksikliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ev hizmetleri, ev hizmeti çalışanları, kadın istihdamı

ABSTRACT

The field of domestic work where mostly female workers work develop and gain importance day by day. Problems encountered by female worker in domestic work, causes for work and their social security conditions constitute the purpose of the study. Several issues could be overcome when these workers’ age, education, marital status, insurance, income levels structure and work related problems are put forward. While the scope of the study is based on literature theoretically, research part of the study is limited to the native female workforce who are active in domestic work in the Province of İzmir. The study concludes that female workforce is increasing in the domestic work field and this workforce and even the employers lacks information and legal acquis with respect to struggling their work-life problems.

Keywords: Domesticwork, domestic workers, women employment

Önerilen atf şekli: Uğur, S., Özdemir, Y. (2019). Ev Hizmetleri Alanında Çalışan Yerli Kadın İşgücünün Sosyo-Ekonomik Analizi: İzmir İli Alan Araştırması. *Sosyal Güvenlik Dergisi (Journal of Social Security)*. 9(1).45-63

* Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, suatugur@yahoo.com

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD, yesim.ozdemir35@hotmail.com

¹ Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

1990'lardan itibaren giderek önem kazanan ev hizmetleri alanında çalışma biçimleri yaygınlaşmaktadır. Kadınların işgücüne katılımında görülen artış, ev içindeki rollerini tamamı ile yerine getirememelerine sebep olmuştur. Bu durum sonucunda ev içindeki işlerin yapılması için ev halkı dışından birini çalıştırmak yaygınlaşmıştır. Ev hizmeti sektörü, oluşan ve çoğalan talepler doğrultusunda önemli bir alan halini almıştır.

Ev hizmetleri alanında çalışma mekanının ev olması ve denetimden uzak oluşu enformelleşmenin boyutunu artırmaktadır. Ev hizmetleri alanındaki gelişmeler ve yaşanan sorunlar ev hizmetinde çalışan kadınları çalışma hayatı açısından korunmasız kılmaktadır. Bu bağlamda ev hizmetlerinde çalışan kadınların sosyo-ekonomik durumları, incelenmeye değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada araştırma yapılan İzmir ilinde temizlik ve bakıcılık hizmetlerine olan talebin yükseldiği görülmüştür. Özellikle İzmir'in yaz turizminde ev hizmetlerinde istihdam talebinin arttığı bir kent olması İzmir'de bu alanda çalışan kadınlarla ilgili bir araştırma yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu çalışmada ev hizmetinin kavramı, özellikleri ve gelişimi, ev hizmetinde çalışan kadın değerlendirilmektedir. Ayrıca, İzmir ilinde ev hizmetlerinde çalışan 100 kişiden oluşan yerli kadınlara uygulanan mülakat sonuçları analiz edilmektedir².

I- EV HİZMETİ KAVRAMI ÖZELLİKLERİ VE GELİŞİMİ

Ev hizmetleri, çalışılan mekânının ev olması, çalışanların genellikle kayıt dışı istihdam edilmesi ve ev hizmetinin bazı özellikleri ile diğer iş biçimlerinden ayrılması nedeniyle tanımlanmasında ve sınıflandırılmasında farklılıklar bulunmaktadır (Ünlütürk-Ulutaş ve Durusoy-Öztepe, 2013: 45).

Ev hizmetleri kapsamı ve sınırları bakımından diğer iş biçimleri ile aynı olmayan ve genel olarak kadınla ilgili değerlendirilen bir çalışma biçimi olarak ifade edilmektedir. Türkiye'de, bilhassa kırdan kente göçün hızlandığı süreçte fazla sayıda kadın gündelikçi, çocuk ve hasta bakıcı olarak çalışmakla birlikte bu kadınlar, işgücü piyasasının görünmeyen kadın emeğinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (Fidan ve Özdemir, 2011: 79).

Evin gündelik işleyişinin gerektirdiği; temizlik, çamaşır, çocuk bakımı, şoförlük, bahçıvanlık, hizmetçilik, bakıcılık, uşaklık, aşçılık, özel öğretmenlik gibi faaliyetler ev hizmetleri alanını oluşturmaktadır. Ev hizmetleri, hanede yaşayan birey/ bireylerin günlük rutin ihtiyaçlarının, evin gündelik işleyişinin ve idaresinin hane bireyleri dışında kalan kişiler tarafından belli bir ücret karşılığında sağlanması olarak ifade edilebilir (Manav, 2015: 511).

Ev hizmetlerinin özellikleri arasında şunlar bulunmaktadır (Machado ve Ramirez, 2003:10). :

² Aynı araştırma kapsamında ev hizmetlerinde çalışan yabancı kadınlarla ilgili çalışma; İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, C: 20, S: 5'te ss. 341-357 aralığında yayınlanmıştır.

- Çalışma alanı, şahsa mahsus olan evdir.
- Yapılan işin ev ile ilgili olması gerekmektedir. İşverenin evinin bakımı ve yararı için gerekli olan ve istenilen, işverenin hanesindeki kişilerin kişisel rahatlık ve kolaylığını da içeren işler olmalıdır.
- İş, işverenin denetimi ve otoritesi altında gerçekleştirilmektedir.
- Yapılan iş düzenli ve sürekli olmalıdır.
- İşveren, işçi tarafından hiçbir şekilde maddi kazanç elde etmemelidir.
- Hizmet bir ücret karşılığında yapılmaktadır.

Ev hizmetleri, kırsal alandan kente göç eden, kentte başka iş bulamayan düşük eğitimli ve niteliksiz kabul edilen kadınlar için önemli bir istihdam alanıyken, çalışan orta ve üst sınıf kadınlar için ise önemli bir hizmet alımı alanını oluşturmaktadır. Kadınlığın doğal bir görevi olarak görülen ev işleri ve yaşlı, hasta ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar; çalışma yaşamını sürdürmek isteyen orta ve üst sınıf kadınlar için piyasadan karşılamak zorunda kaldıkları bir sorumluluk olarak görülmektedir. Genel olarak bakım hizmetlerinin yetersiz ve özel bakım hizmetlerinin ise pahalı olması, kayıt dışı sektörden hizmet alınmasına neden olmakta ve özellikle kadınları sağlık ve güvenlik açısından aşağıdaki konularda güvencesiz bırakabilmektedir (Batis, 2016) :

- Genellikle kayıt dışı çalıştırılan ev işçileri iş kazasına uğradığında sonuç çözümsüz kalmaktadır.
- Menüsküs, bel ve boyun fıtığı, astım, alerji, kas yırtılmaları, strese bağlı hastalıklar gibi meslek hastalıkları iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınmaması sebebi ile engellenememektedir.
- Gündelikçi olarak çalışanlar için, işveren onları işe çağırdığı sürece iş vardır. Bu durum, ev işçilerinin gelirlerinde belirsizlik yaratmaktadır.
- Aylıklı olarak çalışan çocuk bakıcıları açısından iş, baktıkları çocuğun kreş ya da okul yaşına kadar birkaç yıl devam edebilmektedir ve sürdürülemez olması kaçınılmaz bir sonuçtur.
- Hasta ve yaşlı bakıcılar açısından iş, bakılan kişi hayatta kaldığı sürece mümkün olmaktadır.
- Ev hizmetleri için herhangi bir mesleki standart bulunmamaktadır.

II- EV HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN KADIN

Ev hizmetlerinde yapılacak işlerin niteliği ve çalışma olanakları kadınların istihdamını etkilemektedir. Gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunlarından olan kayıt dışı istihdam özellikle ev hizmetlerinde kadın çalışanlar açısından daha yaygın görülmektedir (Uğur ve Yanık, 2016: 75).

Ev hizmetlerinde çalışan kadınlar genellikle eğitim seviyeleri düşük ve niteliksiz işgücü durumunda olduğundan iş bulmakta zorlanmaktadırlar. Akraba, arkadaş, komşu aracılığıyla iş bulmaları basit ve güvenilir olmakla birlikte onların referansı ile daha

kolay iş bulabilmektedirler. İşveren tarafından da evinde çalıştırdığı kişinin referansı ile yani tanıdık vasıtasıyla istihdam ettiği işçi daha güvenilir ve kontrol edilebilir olarak görülmektedir (İçli, 2009: 144).

Ev hizmetleri alanındaki işgücü sorunlara rağmen kadın istihdamında görülen artış, çalışan kadınların ev içindeki rollerini bütünüyle yerine getirememelerine sebep olabilmektedir. İşgücüne katılımı ve kariyerlerinde engel çoğunlukla özel hayattaki birincil görevleridir. Çünkü çalışan kadın ev işleri ve çalışma hayatı arasında ikilem yaşamaktadır. Bu durumda ev işi, çocuk bakımı, yaşlı bakımı gibi ev içi hizmetleri yerine getirecek başka bir kadına ihtiyaç duyulmaktadır (Erdem ve Şahin, 2009: 285).

İstihdama katılan kadınların sayılarının artması sonucunda kadınların ev işlerine ayıracak vakitlerinin kalmaması, sanayi ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte; ev işlerinde doğan açığı kapatacak, eğitim ve ekonomik anlamda daha alt seviyede olan kadınlara yönelik yeni bir iş alanı açılmıştır (Akçay Odabaşı, 2009: 16).

Küreselleşmenin etkilerine kadınlar açısından bakıldığında kadınların işgücü piyasasında daha fazla yer almaya başladıkları görülmektedir. Küreselleşmenin getirdiği üretim sisteminde esnek çalışma biçimi, ücretlerde ve kadınların işgücüne katılım oranında önemli değişikliklere sebep olmuştur. Evli ve çocuklu kadınların çalışma hayatındaki esnek çalışma saatleri sayesinde işgücüne katılım oranı artmıştır. Ayrıca kadınların tarım ve hane içi üretimden ücretli ekonomiye geçmeleri istihdama katılım oranını da artırmıştır (Önder, 2013: 43). Buna rağmen kadınların işgücüne katılma oranları AB ülkeleri düzeyine gelmemiştir.

Kadın işgücü olarak değerlendirildiğinde, kayıt dışı sektördeki kadınların çoğunun ataerkillik sebebiyle aile dışında ücret alarak çalışmamış ya da ücretli çalışmışsa bunu aile bütçesine katkı olarak düşünen dar gelirli ailelere sahip kadınlar olduğu bilinmektedir (Suğur, Suğur ve Gönç, 2008; 163).

Geleneksel anlayışta kadının asli ve ilk görevi annelik ve çocuk bakımındır. Çocuklarının bakımı ve ev işleri sorumluluğunu üstlenen kadından bu görevi en iyi biçimde yerine getirmesi beklenmektedir. Ayrıca, toplumsal hayatın başka alanlarında da varlık gösterebilmenin temel şartlarından biri olarak değerlendirilen çalışma yaşamının içinde olmayan kadın, toplumsal hayatın başka alanlarından da uzak ve kopuk yaşamaktadır (Çakır, 2008: 26). Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün sonucunda kadınların ev işi ve çocuk, yaşlı bakımı gibi işlerden sorumlu görülmesi, bakım hizmetlerinde kamusal desteklerin eksikliği kadınların işgücü piyasasına katılımlarını engelleyebilmektedir. Bu kapsamda ekonominin yeterli istihdam yaratmaması görüşü (Karabıyık, 2012: 235) bulunmakla beraber, ev hizmetlerinde istihdam olanakları artmaktadır.

Kadının çalışma hayatında daha fazla yer almasıyla birlikte evin temizliği, çocuk ve yaşlı/hasta bakımı gibi ev hizmetleri giderek yaygınlaşmıştır. Ev hizmetinde çalışan işçiler hizmet sektöründe uzun yıllardır var olmalarına rağmen, iş ilişkisinde genellikle kayıt dışılık söz konusu olduğundan, ev hizmetlerinde çalışanlar, çalışma hayatında korumadan yoksun kalmışlardır (Keskin, 2013).

III- EV HİZMETLERİNİN MEVZUATTAKİ YERİ

Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışanların sayısı hızla artış gösterdiği halde, bu sayılar istatistiklerde tam olarak görünmemektedir. Belirtilen rakamların da gerçeği net yansıtmadığı tartışılmaktadır. İstatistiklerde net bir görünüm olmaması sorunu ile karşı karşıya kalan ev hizmeti çalışanları, çalışma koşullarından ve yasal düzenlemelerden dolayı birçok problem yaşamaktadırlar. Ev hizmeti sektörünün temelindeki sorun, söz konusu alandaki yasal düzenlemelerin yetersiz kalmasıdır (Yıldırım alp ve İslamoğlu, 2016: 3).

Ayda en az 10 gün çalışanların sigortalı olması gereken ev hizmeti alanıyla ilgili, hem İş Kanunu’nda hem de Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda tanım yapılmamıştır. Doktrin ve yargı kararlarında ev hizmetinde çalışanların kimler olduğu belirtilmekte, yasalarda bir hüküm bulunmamaktadır. Ev hizmeti, İş Hukuku Doktrininde hizmetçilik, temizlikçilik, aşçılık, çocuk bakımı, bahçıvanlık gibi evin gündelik işleyişine ilişkin çalışmalar olarak ifade edilmiştir. Sosyal Güvenlik Hukuku literatüründe ev hizmetleri; hizmetçilik, aşçılık, bahçıvanlık, şoförlük gibi evin günlük işlerine yönelik, aile bireylerinin dışındaki kişilerce yürütülen işlerdir (Yıldırım alp, 2011: 121).

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda, ev hizmetlerinde çalışma konusunun kapsam dışı bırakılmış olması bir eksiklik olarak nitelendirilmektedir. İş Kanunu bakımından da kapsam dışı bırakılmış olan ev hizmetleri alanı, özellikle iş kazaları bakımından risk grubunda yer almaktadır. Çünkü günümüzde ev hizmetlerinin görünümü giderek değişmekte, iş kazası ve meslek hastalığı açısından daha riskli işler olarak görülmektedir. Ev hizmetlerinin taşıdığı riske rağmen bu alanda çalışanların büyük çoğunluğunun hiçbir sosyal güvence ve iş hukuku korumasına dâhil olmadıkları, özellikle kentlerde hızla gelişen ve çalışan sayısının arttığı bir hizmet sektörü olduğu da göz önünde bulundurulursa, kapsam bakımından bir eksiklik olarak nitelemek mümkün olacaktır. Bu sorun sadece 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu bakımından değil, 4857 sayılı İş Kanunu ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu bakımından da önemli bir eksikliktir (Korkmaz ve Avsallı, 2012: 157).

Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışanlar için düzenlenen yasal boyutun iki ana özelliği karmaşık ve etkisiz oluşudur. Ev hizmetinde çalışanların sosyal haklarını ve çalışma ilişkilerini ilgilendiren 4857 sayılı İş Kanunu, 6098 sayılı Borçlar Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamındaki ev hizmetlisi işçiler ile ilgili düzenlemeler uygulayıcılar tarafından da açık bir şekilde kavranabilmiş değildir (Erdoğan ve Toksöz, 2013: 19). Bununla beraber 6552 sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun ile ev hizmetlerinde çalışanlar çalışma gün ve saatlerine ayrılmıştır. Böylece ev hizmetlerinde çalışanlar, sosyal güvenceye kavuşturulmaya çalışılmıştır (Boydak, 2018: 150).

IV- EV HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN YERLİ İŞ GÜCÜNÜN SOSYO EKONOMİK ANALİZİ: İZMİR İLİ ALAN ARAŞTIRMASI

Çalışmada kapsamında, ev hizmetleri alanı ile ilgili literatür çalışmalarının uygulamadaki durumu ile ilgili İzmir’de bir araştırma yapılmıştır. İzmir; demografik yapısı, işgücü açısından hareketli olması, süre ve imkân kısıtlılığı nedeniyle araştırma yapmak için ulaşımın ve ilgililere erişimin avantajları nedeniyle seçilmiştir.

A- Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüzde ev hizmetleri alanında kayıtlı ve kayıt dışı olmak üzere Türk ve yabancı birçok çalışan kadın bulunmaktadır. Bunların çalışma koşullarının sosyo-ekonomik analizi için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Literatür sonuçları, ev hizmetleri alanının geçmişten günümüze uzanan ve önemi giderek artan bir alan haline geldiğini göstermiştir. Bu çalışmanın araştırma kısmıyla da elde edilen bilgilerin mevcut literatüre katkı sağlayacağı, hızla önemi artan ev hizmetleri alanı ile ilgilenenler için bir örnek teşkil edebileceği düşünülmektedir. Ayrıca yapılan araştırma sayesinde somut sonuçlar elde edildiğinden ilgililere katkı sağlayacağı beklenmektedir. Söz konusu bilgiler ışığında çalışmanın amacı “İzmir ilinde ev hizmetleri alanında çalışan kadınların sosyoekonomik analizi” olarak belirlenmiştir.

B- Araştırmanın Yöntemi

Ev hizmetleri ile ilgili olarak İzmir’de çalışan yerli işgücünün sosyo-ekonomik açıdan analiz edilebilmesi için yapılandırılmış sorularla mülakat yöntemi belirlenmiştir. Ev hizmetlerinde çalışanların eğitim düzeyinin düşüklüğü göz önünde bulundurularak söz konusu mülakat yöntemi için yapılandırılmış sorular üzerinden yüz yüze görüşme yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan görüşmeler bizzat araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmeyle araştırma analizinin daha sağlıklı yapılması amaçlanmıştır. Süre kısıtlılığı dikkate alınarak ev hizmetleri alanında çalışan kadınlardan özel istihdam bürosuna başvuran 100 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Söz konusu hedefe ulaşılabilmesi için Özel İstihdam Büroları Yönetmeliği hükümleri gözetilmiştir.

C- Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma, İzmir’de bir özel istihdam bürosuna başvuruda bulunan ve ev hizmetlerinde çalışan yerli kadınlarla sınırlı tutulmuştur. Katılımcı sayısının belirlenmesinde okuma yazma bilmeyenler elenmiş ve hedeflenen 100 kişiye 2017 yılı içinde Mart ve Ağustos aylarını kapsayan 6 aylık dönemde ulaşılabilmiştir.

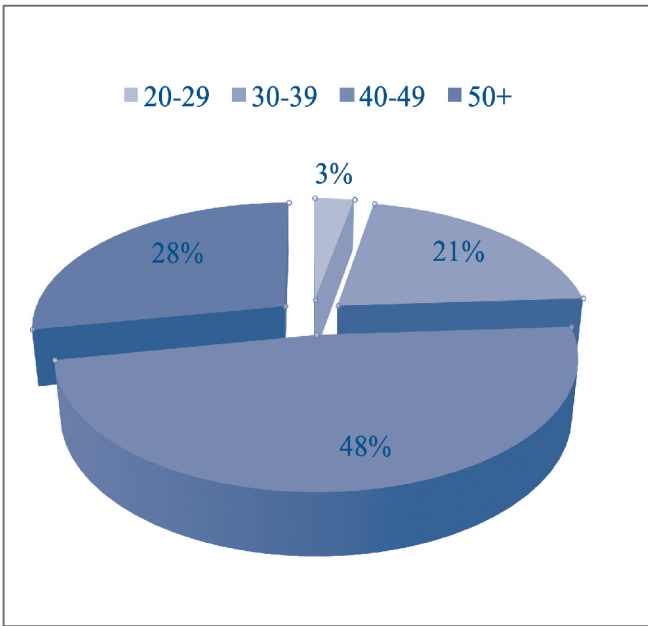
Araştırma ile ilgili verilerin toplanmasında yapılandırılmış mülakat yöntemi ile literatür taraması sonucu oluşturulan kapalı uçlu sorular, mülakatı kabul eden tüm katılımcılara sorulmuştur. Mülakatların bizzat araştırmacı tarafından yapılması sırasında yazılı sorulara

verilen cevaplarda çelişki oluşmamasına özen gösterilmiştir. Mülakat uygulaması gerçekleştirilirken yazılı formlar doldurularak veriler toplanmıştır. Yazılı formlar yapılış sırasına göre dosyalanarak kayıt altına alınmıştır. Formlardaki bilgiler excel programına girilerek tasnif edilmiş ve veriler üzerinde frekans analizi yapılmıştır.

D- Bulgular

İzmir ilinde 100 kadına yapılandırılmış sorularla uygulanan mülakattan elde edilen sonuçlar üzerinden frekans analizleri ve değerlendirilmeleri yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan değerlendirmeler; “Çalışanların Yaş Dağılımı, Çalışanların Medeni Durumları, Çalışanların Çocuk Sayısı, Çalışanlar İçin Hanede Sigortalı Çalışan Kişi Sayısı, Çalışanların Eğitim Durumu, Çalışanların Doğum Yeri, Çalışanların İzmir’de İkamet Etme Süreleri, Çalışanların Ev Hizmetleri Alanında Yaptıkları İşler, Türk Çalışanların Aylık Ücret Düzeyi, Çalışanların İşverenlerinin Çalışma Saatlerindeki Tutumu, Çalışanların Sigortalılık Durumu, Çalışanların Sigorta Konusundaki Tutumu, Çalışanların İşyerinde Yaşadıkları Sorunlar” olarak sınıflandırılmıştır.

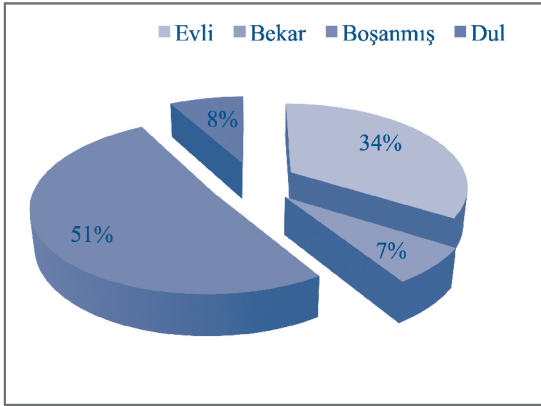
Grafik 1. Çalışanların Yaş Dağılımı

Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde 20-29 yaş grubu kişilerin dağılımı %3, 30-39 yaş grubu kişilerin dağılımı %21 iken 40-49 yaş grubu kişilerin oranı %48, 50+ yaş grubu kişilerin oranı %28’dir. Ev hizmetlerinde çalışan kadınların büyük bir bölümünü 40-49 yaş arası oluşturmaktadır. Bu durum işverenlerin daha çok orta yaşlı çalışanları tercih ettiğinin göstergesi olabilmektedir. %3’lük bir oranla 20-29 yaş arasındakilerde genellikle eğitimine devam

edenlerden oluşturmaktadır. %28’lik bir oranla 50+ yaş grubu yaşlı denebilecek kişilerin de ev hizmetleri alanında çalıştığını göstermektedir. 50+ yaş grubu genellikle emekli olanlardan oluşmakta ek gelir elde etmek için çalıştıklarını belirtmişlerdir. Yaş grubuna göre edinilen sonuç göstermektedir ki ev hizmetleri alanı 20-50+ yaş grubu olmak üzere her yaşta kadın çalışmanı barındırmaktadır.

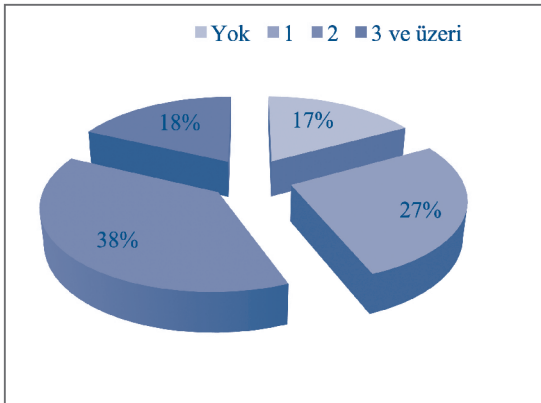
Grafik 2. Çalışanların Medeni Durumları

Medeni duruma göre dağılım incelendiğinde; evli olanların oranı %34, bekâr olanların oranı %7 olup boşanmış kişilerin oranı %51, dul olanların oranı %8'dir. Ev hizmetlerinde çalışan kadınların neredeyse yarısının boşanmış kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Yaş aralığı 40-49 yaş arası kadınların çoğunlukta olduğu ev hizmetleri alanında, boşanmaların daha çok

bu yaş aralığında olduğunu saptamak mümkündür. Medeni durum dikkate alındığında daha çok boşanmış kadınları kapsamakta olan ev hizmetleri alanı özellikle yatılı çalışma biçiminde boşanmış ve dul kadınlar için müsait bir alan oluşturmaktadır. Ayrıca bekâr olanlara göre boşanmış ve dul kadınların çoğunlukta olmasının sebebi; ölen eşten bağlanan maaş veya boşanılan eşten alınan nafakanın kesilmemesi için sigorta talep etmemeleridir. Evli kadınlar ise aile bütçesine katkı amaçlı olarak güvenilir buldukları için kendi evlerinde ya da işverenin evinde bakım işini gerçekleştirerek ev hizmetleri alanını tercih etmektedirler.

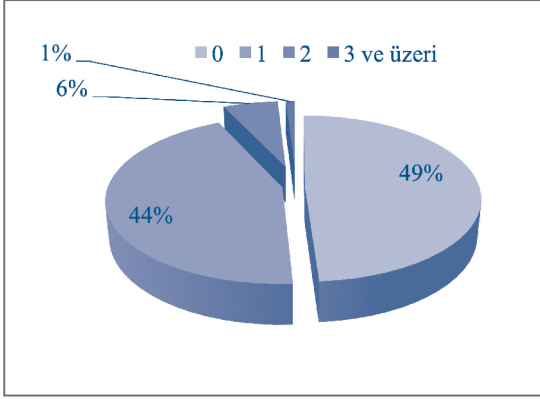
Grafik 3. Çalışanların Çocuk Sayısı

Çocuk sayılarına göre dağılım incelendiğinde; çocuğu olmayanların oranı %17, tek çocuğu olanların oranı %27 olup 2 çocuğu olanların oranı %38, 3 ve daha fazla sayıda çocuğu olanların oranı %18'dir. Bu sonuçlardan elde edilebilecek olan ise; çalışanların çocuk sayısı oranlarında en büyük payı iki çocuklu kadınlar alırken, en az payı çocuğu olmayan kadınların aldığı tespitidir. Görüşme esnasında çalışanlar, çocuklarının eğitim masrafları ve daha iyi yaşam

koşulları sağlayabilmek için çalışmak zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Üç ve üzeri çocuk sahibi olan çalışanların oranı da çocuğu olmayan çalışanların oranına oldukça yakındır. Çalışanlar çalıştıkları zaman diliminde, anneanne-babaanne desteği olarak çocuklarının bakımının sağlandığını belirtmişlerdir.

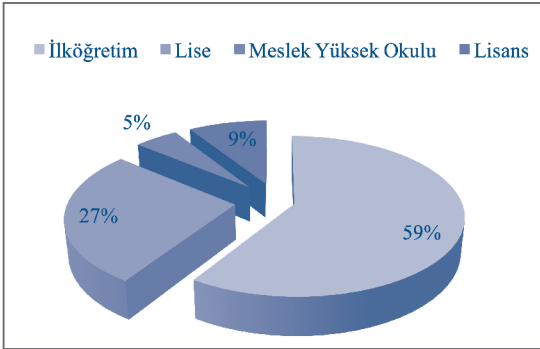
Grafik 4. Çalışanlar İçin Hanede Sigortalı Çalışan Kişi Sayısı

Hanedeki sigortalı çalışan kişi sayısı incelendiğinde; sigortalı çalışan bulunmayanların oranı %49, 1 sigortalı çalışan olanların oranı %44 olup, 2 sigortalı çalışan olanların oranı %6, 3 ve üzeri sayıda sigortalı çalışmanı olan hane oranı %1'dir. Ev hizmetinde çalışan kadınların eşlerinin mesleklerinin genellikle serbest meslek olduğunu ifade etmişlerdir. Serbest çalışanların yüksek oranda sigortasız çalıştıkları saptanmıştır. Ayrıca bu alanda çalışanların

Grafik 2'de görüleceği üzere %51'inin boşanmış kadınlardan oluşması nedeni ile hanede anne ve çocuklar olarak yaşadıkları varsayıldığında %49 oranla sigortalı çalışan bulunmayan görüşünü destekler niteliktedir.

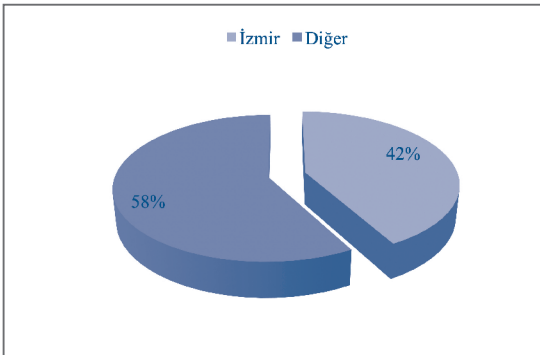
Grafik 5. Çalışanların Eğitim Durumu

Eğitim durumuna göre dağılım incelendiğinde; ilköğretim mezunları oranı %59, lise mezunları oranı %27 olup, meslek yüksekokulu mezunları oranı %5, lisans mezunlarının oranı %9'dur. Buradan da anlaşılmaktadır ki ev hizmetleri alanında çoğunlukla eğitimsiz kişiler çalışmaktadır. %9 oran ile lisans mezunlarının bu alanda çalışmalarının sebebini, kendi alanlarına göre bu alandaki ücretlerin

daha yüksek olmasının ev hizmetleri alanını cazip kıldığını belirtmişlerdir.

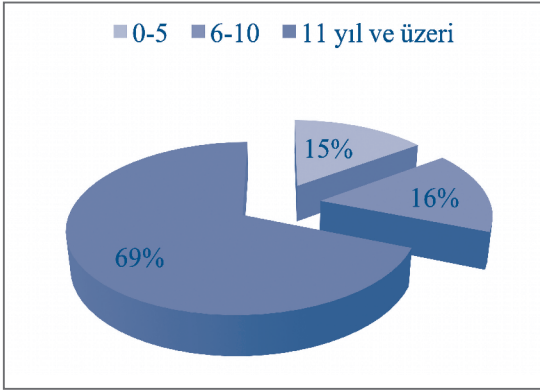
Grafik 6. Çalışanların Doğum Yeri

Katılımcıların %42'sinin doğum yeri İzmir olup, %58'i İzmir dışında doğmuştur. İzmir'in göç alan bir il olduğu görülmektedir. Bu tabloya göre İzmir'in göç alma sebepleri arasında, İzmir'de iş bulma imkânının Türkiye'deki diğer şehirlere oranla daha fazla olması sayılabilir. Şu an İzmir'de ev hizmetlerinde çalışan pek çok kadının da İzmir'e göç etme nedenlerinden birinin bu olanak

olduğu yargısına varılabilir. Aynı zamanda yaz aylarında İzmir'e tatil amaçlı gelen ailelerin fazlalığı ev hizmetlerinde çalışana talebi arttırdığından İzmir'e mevsimlik olarak çalışmaya gelen ev hizmetlisi çalışanların varlığını kanıtlar niteliktedir.

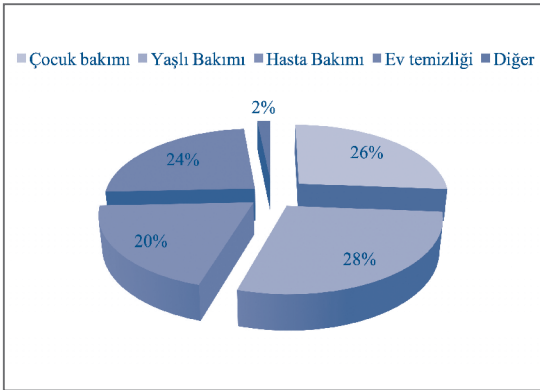
Grafik 7. Çalışanların İzmir'de İkamet Etme Süreleri

İzmir'de ikamet sürelerinin dağılımı incelendiğinde; 0-5 yıldır İzmir'de bulunanların oranı %15 olup 6-10 yıl süre ile İzmir'de bulunanların oranı %16, 11 yıl ve üzeri süre ile İzmir'de bulunanların oranı %69'dur. Bu sonuçlara göre İzmir'de ev hizmetlerinde çalışan kadınların %69 oranında paya sahip olan büyük bir kısmı 11 yıl ve 11 yılı geçkin süredir burada yaşamaktadır. İzmir'e yeni yerleşmiş olarak tanımlayabileceğimiz en fazla 5 yıldır

burada yaşayan çalışanların oranı ise yalnızca %15'tir.

Grafik 8. Çalışanların Ev Hizmetleri Alanında Yaptıkları İşler

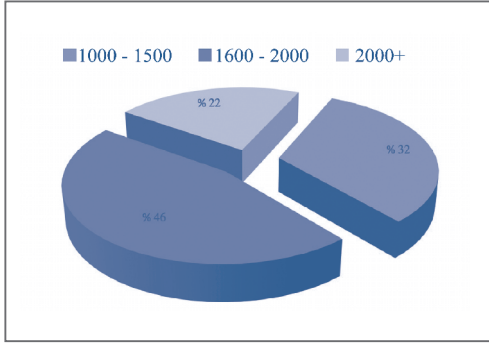

Katılımcıların ev hizmetleri alanında yaptıkları işlerin dağılımı incelendiğinde; çocuk bakımı %26,2 oranında, yaşlı bakımı %28,4 oranında, hasta bakımı %19,7 oranında, ev temizliği ise %24 oranında yapılmaktadır. Diğer işler ise %1,6 oranında yapılmaktadır. Çalışma hayatına katılan kadın, aile içi sorumlulukları için yardım alabileceği birine ihtiyaç duyar. Bu durumda da hane içindeki çocuk,

yaşlı ve hasta bireylere bakması için ev hizmetlerinde çalışan birini talep eder. Böylece kadınların çalışma hayatına katılımının artması sağlanmış olup ev hizmetleri çalışanı da iş elde etmiş olur. Çocuk, yaşlı ve hasta bakımı için bir başka kadına olan ihtiyaç, kadınların çalışma hayatına katılımının giderek arttığının göstergesidir.

İşgücü piyasasında gittikçe artan sayıdaki kadınların katılımı; ev hizmetlerinde çalışanlara verilen görevlerin üzerindeki etkiyi göstermekte, çocukların bakımına ve yaşlı ve engellilerin bakımına bağlı daha çok sorumluluklar yüklemektedir. Var olan iş arzı dikkate alındığında, işverenler giderek artan oranda sadece sosyal beceriler göstermeyen, ev halkı gibi hassas dinamiklerin üstesinden gelen, ayrıca yabancı dil yeteneği gibi çok özel yetenekleri bulunan kalifiye elemanları seçme eğilimindedirler (Gallotti, 2009: 33).

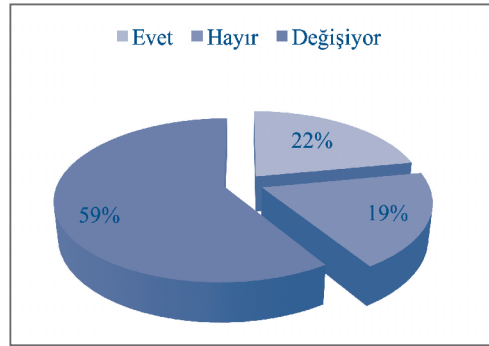
Grafik 9. Türk Çalışanların Aylık Ücret Düzeyi

Katılımcıların aylık ortalama ücret düzeyi incelendiğinde; %32'si 1000-1500 TL, %46'sı 1600-2000 TL arası, %22'si ise 2000 TL üzeri olduğunu belirtmiştir. Ev hizmetleri alanı ücret konusunda incelendiğinde çalışanların çoğu asgari ücret ve üzerinde çalışmaktadır. Bu koşullar altında, ev hizmetlerine talebin bir nedeninin de kazancın diğer pek çok mesleğe ve iş alanına oranla daha fazla olması yorumu yapılabilir. Çalışanlar,

başka bir alana yönelip asgari ve asgari ücretten daha az ücretler ile çalışmak yerine asgari ücret ve üzerinde kazançlar ile ev hizmetlerinde çalışmayı tercih edebilirler. 1.600 TL ve üzeri kazanç elde eden çalışanların oranı %68 olarak görüleceği üzere ev hizmetleri maddi açıdan tercih edilebilir bir iş alanı olabilmektedir.

Grafik 10. Çalışanların İşverenlerinin Çalışma Saatlerindeki Tutumu

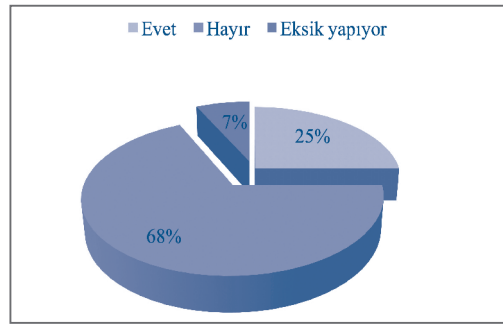

Katılımcıların işverenin çalışma saatlerine riayeti incelendiğinde, %22'si dikkat ettiğini, %19'u etmediğini belirtirken, %59'u durumun değiştiğini belirtmiştir. Farklı iş sahaları için oldukça önem teşkil eden çalışma saatlerine uyum durumuna; ev hizmetleri alanında, %19'luk oranda da görüleceği üzere daha az dikkat edildiği yorumu yapılabilir. Çalışılan alanın görece daha az resmi bir alan olan ev olması, bu durumun temel nedenlerinden biri olarak gösterilebilir.

Çalışma saatlerinin uzunluğu ve işveren tarafından özensizliği ev hizmetlerinde çalışan için dinlenme süresinin azlığı ve ağır iş şartları olarak zorluklar yaşatmaktadır.

Grafik 11. Çalışanların Sigortalılık Durumu

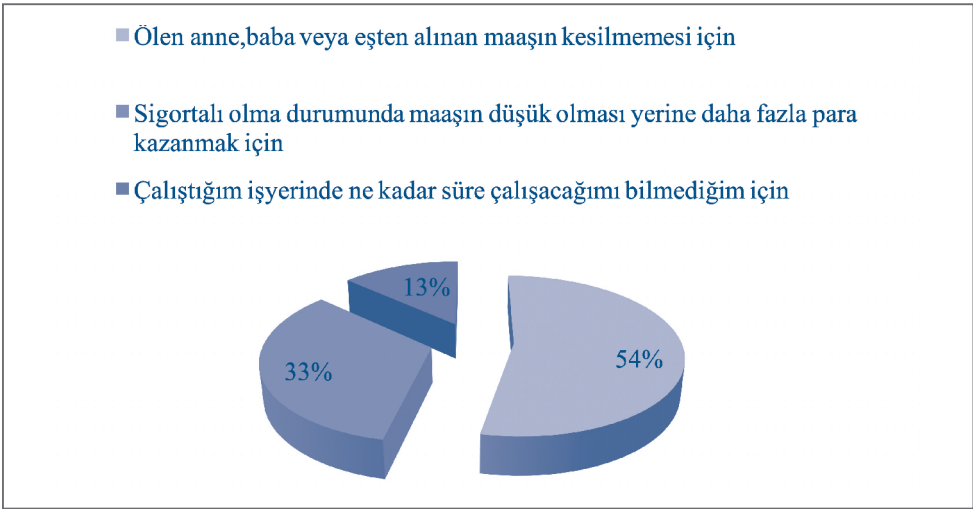
İşverenin sigorta yapma durumu incelendiğinde; katılımcıların %25'i sigorta yaptığını, %68'i yapmadığını, %7'si ise eksik yapıyor, %68'i yapmadığını, %7'si ise eksik yapıyor belirtmektedir. Ev hizmetleri alanında çalışanların büyük bir bölümü sigortasız çalışmaktadır. Bu durumun sebepleri arasında işverenin ihmali olduğu gibi çalışanın talebi de sayılabilir. Çeşitli nedenlerden ötürü sigorta istemeyen bazı çalışanlar, sigortasız çalışmayı bir sorun haline getirmediklerini belirtmişlerdir. Grafik 4'te hanede sigortalı çalışan kişi

sayısı incelendiğinde %49'u sigortalı çalışmadığını belirterek ev hizmetleri alanının sigortasız çalışanları kapsadığını destekler niteliktedir.

Ev hizmetleri cinsiyet olarak kadın işi olarak görüldüğü ve ev hizmetlerinin sınırlarını çizmek zor olduğu için kayıt dışı çalıştırmaya müsait bir alan halindedir. Ev hizmetlerinde çalışan kadınların birçoğu kaçak ve kayıt dışı çalıştığı için resmi kayıtlarda ve istatistiklerde görünmemektedir. Bu durum ev hizmetlerinde çalışanların sayılarının tespit edilememesine ve asgari düzeyde sosyal korumadan yoksun kalmalarına neden olmaktadır (Akbiyık, 2013: 208).

Grafik 12. Çalışanların Sigorta Konusundaki Tutumu

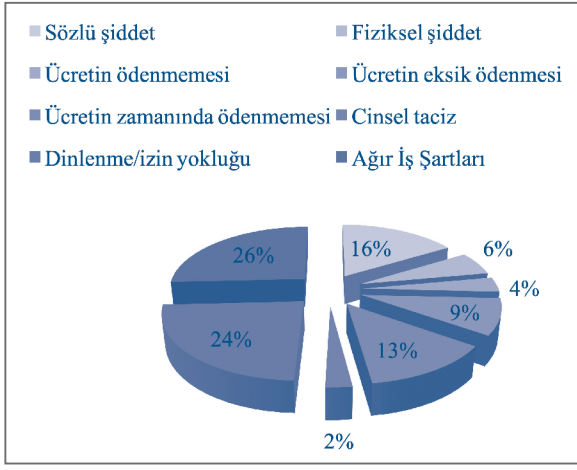

Katılımcıların işveren sigorta yaptırmayı istemesi durumunda reddetme nedenlerinin dağılımı incelendiğinde; %53,3'ü ölen anne, baba veya eşten alınan maaşın kesilmemesi için, %33,3'ü sigortalı olması durumunda maaşın düşük olması yerine daha fazla para elde etmek için, %13,3'ü ise çalışacağı işyerinde ne kadar süre çalışacağını bilmediği için cevabını vermiştir. Özellikle boşanmış kadınlar eşten alınan nafakanın kesilmemesi için sigorta istemediklerini belirtmişleridir. Tam anlamı ile işverenin sigorta yaptırmaktan kaçındığını söylemek mümkün değildir. Çünkü çoğu zaman da işçi sigorta talep etmemektedir. Talep etmemelerindeki en temel nedenin, tabloda da görüleceği üzere maddi kazanç olduğu söylenebilir. Sigorta istemeyen çalışan; işverenden fazla para talep ederek ya da ölen anne, baba ya da eşten ötürü maaş almaya devam ederek bu eksikliği kendi açısından tamamlamış olur.

Katılımcılara işyerinde sıklıkla karşılaştıkları sorunlar sorulduğunda, sözlü şiddetle karşılaşma oranı %16,3; fiziksel şiddetle karşılaşma oranı %5,8 ücretin ödenmemesi sorunuyla karşılaşanların oranı %3,7'dir. Ücretin eksik ödenmesi oranı %8,9, ücretin zamanından ödenmemesi oranı %13,2, cinsel tacizle karşılaşma oranı %2,6'dır. Dinlenme/izin yokluğu oranı %23,7 iken ağır iş şartları ile karşılaşma oranı %25,8'dir.

Grafik 13’de görüleceği üzere, ev hizmetleri çalışanları hem çalışma süreleri hem çalışma koşulları açısından ağır şartlar altındadır. Birçoğu işveren kaynaklı çıkan sorunlar, çalışanı zor durumda bırakmakta ve hatta sorunlara çözüm bulunamadığında çalışanın işten çıkmasına neden olmaktadır. Söz konusu durumun temelinde de özellikle işçilerin bilgi eksiklikleri bulunmaktadır.

Grafik 13. Çalışanların İşyerinde Yaşadıkları Sorunlar

Ev hizmetlerinde çalışanların çalışma koşulları bazen tamamen işverenlerin keyfi kararlarına kalmakla birlikte bu durum, uzayan çalışma saatleri ve iş yükünün artması gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Özellikle yatılı çalışan ev hizmetlileri her an, neredeyse 24 saat, çalışmaya hazır bulunmaktadır. Ev hizmetlilerinin aldığı ücretler genellikle çok az olmamakla

birlikte işin düzensiz yapısından dolayı, kazanılan gelir sürekli olmadığından, bu alanda çalışanların gelecek beklentilerini düşürmektedir. İşverenlerin çalışanlara karşı davranışları kimi zaman aşağılayıcı olmakla birlikte psikolojik, fiziksel, cinsel şiddet içerikli de olabilmektedir (Erdoğan ve Toksöz, 2013: 3).

SONUÇ

Ev hizmetleri alanı çalışılan evin, şahsa özel mülk olması nedeni ile denetimi zor bir alandır. Bu durum ev hizmetinde çalışanlar için gelir kaynağı olan bu alanı genellikle kayıt dışı istihdamın en fazla görüldüğü alanlardan biri haline getirmektedir. Kimi zaman işveren tarafından kayıt dışı bırakılan işçi, kimi zamanda çeşitli kurumlardan aldığı maaşın kesintiye uğramaması için kendisi kayıt dışı kalmak istemekte ve bu alanda kayıt dışı istihdam önlenememektedir. Bu nedenlerle de ev hizmetleri alanı, sosyal güvenceden yoksun istismara açık bir sektör olabilmektedir.

Ev hizmetleri sektörüne İzmir İlinde bir araştırma yaparak söz konusu sorunlara sahadan bakılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre İzmir’deki ev hizmetlerinde çalışan kadınların %58’inin doğum yeri İzmir’dir. Bu durum başka illerden gelen çalışanların olduğunu göstermektedir. Diğer anlatımla İzmir’in diğer şehirlerden göç alması ve ev hizmetleri alanındaki istihdamın yoğunluğu ile arasında ilişki bulunmaktadır.

İzmir ilinde ev hizmetlerinde çalışanların yaş dağılımı incelendiğinde %48'inin 40-49 yaş aralığında olduğu ve %51'inin boşanmış kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Yapılan mülakat esnasında boşanmış kadınlar eski eşten aldıkları nafakanın kesilmemesi için işverenden sigorta talep etmediklerini belirtmişlerdir. Bu durum ev hizmetinde çalışanların sayılarının net belirlenememesine de yol açmaktadır.

İzmir'de ev hizmetlerinde çalışanların; çalışma koşullarının belirsizliği ve denetimsizliği, kayıt dışı olmaya bağlı aldıkları ücretlerin değişkenliği, insan onuruna yaraşır izin kullanımının olmaması, sosyal güvenceden yoksun olmak gibi bir kısmı da bilgi eksikliğinden kaynaklanan sorunları bulunmaktadır. İlave olarak her türlü taciz ve istismara uğrama potansiyeline sahip olma riski, ev hizmetlerinde çalışan kadınları endişelendirmektedir.

Sosyal güvence için, işverenin sigorta yapması yönünde teşvikler oluşturulmalı, sigorta prim oranlarının maliyeti düşürülmelidir. Ayrıca bürokratik işlemler karmaşık yapıda olmamalı, işverene yol gösterici yöntemler sunulmalıdır. Böylece kayıt dışı çalışma önlenmelidir. Yasal sürelerle uygun çalışma saatleri belirlenmeli, işveren bunun dışına çıkarsa yaptırımı olmalıdır. Temizlikçi, gündelikçi çalışanlar için iş sağlığı ve güvenliği sağlanmalı, temel çalışma esaslarına göre çalışma biçimi oluşturulmalıdır.

Ev hizmeti alanı oluşan ihtiyaçlar doğrultusunda talep ve arzın giderek arttığı gelişecek bir sektör olma özelliğine sahiptir. Temizlik, çocuk, yaşlı, hasta bakımı gibi hizmetlerden faydalanmak isteyen ve bu hizmeti sağlamak isteyen kişiler gelecekte de sürmeye devam edecektir. Ev hizmetinde çalışan işçi için insan onuruna yakışır çalışma biçimi benimsenmeli, bu hizmetten faydalanan işveren için, ev işçisinin sosyal güvence kapsamında sigortalılığına yönelik işlemler sadeleştirilmelidir.

Kaynakça

- Akbiyık, N. (2013). Ev Hizmetlerinde Çalışma: Malatya'da Bir Alan Araştırması. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. (21). 207-240.
- Akçay-Odabaşı, D. (2009). *Gündelikçi Kadınların Folkloru*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Batis. (2016). Bağımsız Tekstil İşçileri Sendikası. [<http://www.batissendika.org/makaleler/ev-iscilerinin-sorunlari-ve-talepleri-neler-keig-platformu/>].(Erişim: 24. 01.2019).
- Boydak, A. B. (2018). Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Ev Hizmetlerinde Çalışanların Durumu. *Sosyal Güvenlik Dergisi*. 8 (1). 145-158.
- Çakır, Ö. (2008). Türkiye'de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (31). 25-47.
- Erdem, Z. ve Şahin L. (2009). Ülkemizde Ev Hizmetlerinde İstihdam Edilen Yabancı Uyruklu İşgücünün Çalışma Koşulları: İstanbul İli Üzerine Bir Alan Araştırması. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. (57). 282-325.
- Erdoğdu, S. ve Toksöz G. (2013). *Kadınların Görünmeyen Emeğinin Görünen Yüzü: Türkiye'de Ev İşçileri*. Ankara: Uluslararası Çalışma Ofisi. Çalışma ve İstihdam Serisi. 1. Baskı. No: 42.

- Fidan, F. ve Özdemir M. Ç. (2011). Ev Hizmetlerinde Çalışan Kadınlar ya da Evlerin Kadınları. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 2 (1). 79-89.
- Gallotti, M. (2009). *The Gender Dimension of Domestic Work in Western Europe*. International Migration Papers. (96).
- İçli, G. (2009). Çalışan Yoksullar: Denizli Örneğinde Uygulamalı Bir Araştırma. Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar. VI. *Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı*. 134-159.
- Karabıyık, İ. (2012). Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 32 (1). 231-260.
- Keskin, D. (2013). Ev İşçilerinin Sigortalanması Üzerine. [<http://bianet.org/bianet/kadin/151309-ev-iscilerinin-sigortalanmasi-uzerine>]. (Erişim: 24. 01. 2019)
- Korkmaz, A. ve Avsallı H. (2012). Çalışma Hayatında Yeni Bir Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (26). 153-167.
- Manav, A. E. (2015). Ev Hizmetlerinde Çalışanların Sigortalılığı. *TBB Dergisi* (120). 510-538. Önder, N. (2013). Türkiye’de Kadın İşgücünün Görünümü. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*. 1 (1). 35-61.
- Ramirez-Machado, José Maria (2003). *Domestic Work, Conditions of Work and Employment: A Legal Perspective*. Conditions of Work and Employment Series. No: 7. International Labour Office. Geneva. 10-13.
- Suğur, N. , Suğur, S. ve Temmuz Gönç Ş. (2008). Türkiye’de Orta Sınıfın Mazbut Hizmetkarları: Kapıcılar, Gündelikçiler ve Çocuk Bakıcıları. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 63 (3). 162-183.
- Uğur, S. ve Yanık, E. C. (2016). Ev Hizmetlerinde Göçmenlerin İstihdamına Yönelik Sorunlarının Değerlendirilmesi, *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 7 (2). 65-77.
- Uğur, S. ve Özdemir, Y. (2018). Ev Hizmetleri Alanında Çalışan Yabancı Kadın İşgücünün İncelenmesi: İzmir İli Alan Araştırması, *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 20 (5). 341-357.
- Ünlütürk Ulutaş Ç. ve Durusoy Öztepe N. (2013). Ev Hizmetlerinde Mesleki Sağlık ve Güvenlik Sorunu. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 4 (2) . 44-57.
- Yıldırım, S. (2011). *Kadının Yoksullukla Mücadelede Belirlediği Bir Strateji Olarak Ev Hizmetinde Çalışma*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Sakarya.
- Yıldırım, S. ve İslamoğlu E. (2016). Ev Hizmetinde Çalışanların Sosyal Güvenliği: Çalışan ve Çalıştıran Ekseninde Bir Değerlendirme. *Sakarya İktisat Dergisi*. 5 (3). 1-17.

EK-MÜLAKAT SORULARI

EV HİZMETLERİNDE ÇALIŞAN KADINLARIN SOSYO-EKONOMİK ANALİZİNE YÖNELİK MÜLAKAT SORULARI

Yüksek lisans tezi için hazırlanan bu formun amacı; İzmir ilinde ev hizmetlerinde çalışan Türk kadınların sosyo-ekonomik özelliklerinin tespitini yapmaktır. Aşağıda ev hizmetleri ve bu alanda çalışanların analizini yapmaya yönelik ifadeler yer almaktadır. Size uygun olan seçeneği gösteren yere (X) işareti koyunuz.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

İsim-Soyisim:

İletişim:

1) Kaç yaşındasınız?

A. 15-19 B. 20-29 C. 30-39 D. 40-49 E. 50 ve üstü

2) Medeni durumunuz nedir?

A. Evli B. Bekâr C. Boşanmış D. Dul

3) Kaç çocuğunuz var?

A. Yok B. 1 C. 2 D. 3 ve üzeri

4) Çocuğunuz/çocuklarınız var ise çalıştığınız sürede onunla/onlarla kim ilgileniyor?

A. Anneanne - babaanne bakıyor B. Eşim çalışmıyor, o ilgileniyor
C. Kreşe gidiyor D. Çocuklarımın yaşı büyük olduğu için bakıma ihtiyaçları yok

5) Evli iseniz eşiniz çalışıyor mu?

A. Çalışıyor B. Çalışmıyor

6) Evli iseniz eşinizin mesleği nedir?

A. Memur B. İşçi C. Çiftçi D. Serbest E. Mesleksiz

7) Hanenizde toplam kaç kişi yaşıyor?

A. 1-2 B. 3-4 C. 5 ve üzeri

8) Hanenizde sigortalı çalışan kişi sayısı kaçtır?

A. 0 kişi B. 1 kişi C. 2 kişi D. 3 kişi ve üzeri

9) Eğitim durumunuz nedir?

A. Okur-yazar değil B. İlköğretim C. Lise D. Meslek Yüksek Okulu
E. Lisans

10) Mesleğiniz nedir?

A. Öğretmen B. Hemşire C. Doktor D. Fizyoterapist E. Mesleksiz F. Diğer

11) Doğum yeriniz neresi?

A. İzmir B. İzmir dışı iller

12) İzmir’de ikamet etme süreniz nedir?

A. 0-5 yıl B. 6-10 yıl C. 11 yıl ve üstü

13) Eviniz kira mı?

A. Evet B. Hayır

14) Ev hizmetlerinde çalışma sebebiniz nedir? (Birden fazla şık işaretlenebilir.)

A. Mecburiyet B. Daha iyi yaşam koşulları C. Mesleğimle ilgili iş bulamamak
D. Aile bütçesine katkı E. Ev hizmetleri alanındaki ücretlerin diğer alanlara göre daha cazip olması

15) Ev hizmetleri alanında daha önce çalıştınız mı?

A. Evet B. Hayır

16) Ev hizmetleri alanında yaptığınız işler nelerdir?

A. Çocuk bakımı B. Yaşlı Bakımı C. Hasta Bakımı D. Ev temizliği E. Diğer

17) Yapılan iş özel bir eğitim gerektiriyor mu?

A. Evet B. Hayır

18) İş bulma yönteminiz nedir?

A. Eş-dost B. İlan C. İŞKUR D. Özel İstihdam Bürosu

19) Bulduğunuz işte çalışma süreniz nedir?

A. 1 yıldan az B. 1-2 yıl C. 3-5 yıl D. 6 yıl ve üzeri

20) Çalışılan evdeki kişi sayısı nedir?

A. 1 B. 2 C. 3 D. 4 E. 5 ve üzeri

21) İşverenin mesleği nedir?

A. Memur B. İşçi C. Serbest D. Emekli E. Diğer

22) İşverenin çocuk sayısı?

- A. Yok B. 1 C. 2 D. 3 ve üzeri

23) İşveren çalışma saatlerine dikkat ediyor mu?

- A. Evet B. Hayır C. Değişiyor

24) İşveren sigorta yapıyor mu?

- A. Evet B. Hayır C. Eksik yapıyor

25) İşveren sigorta yapmak isterse ne gibi durumlarda sigortalı çalışmayı reddediyorsunuz?

- A. Ölen anne, baba veya eşten alınan maaşın kesilmemesi için
B. Sigortalı olma durumunda maaşın düşük olması yerine daha fazla para kazanmak için
C. Çalıştığım işyerinde ne kadar süre çalışacağımı bilmediğim için

26) Aylık ortalama ücret düzeyiniz nedir?

- A. 1. 000-1. 500 TL B. 1. 600-2. 000TL C. 2. 100 TL ve üzeri

27) Alınan ücret yeterli mi?

- A. Evet B. Hayır

28) İşveren ücret dışında sosyal yardım yapıyor mu?

- A. Evet B. Hayır

29) Ev hizmetlerinde çalışma şekliniz nedir?

- A. Yatılı B. Gündüz tam gün C. Gündüz yarım gün
D. Sadece gece E. Sadece hafta sonu

30) Haftalık çalışılan gün sayısı nedir?

- A. 1 gün B. 2 gün C. 3 gün D. 4 gün E. 5 gün ve üzeri

31) Haftada kaç saat çalışıyorsunuz?

- A. 1-9 B. 10-19 C. 20-29 D. 30-45 E. 45 ve üstü

32) İşyerinde sıklıkla yaşanan sorunlar nelerdir? (Birden fazla şık işaretlenebilir.)

A. Sözlü şiddet	B. Fiziksel şiddet	C. Ücretin ödenmemesi
D. Ücretin eksik ödenmesi	E. Ücretin zamanında ödenmemesi	
F. Dinlenme/izin yokluğu	G. Ağır İş Şartlar	G. Cinsel taciz

33) İşyerinde karşılaştığınız sorunlara karşı tepkinizi nasıl ifade ediyorsunuz?

- A. Daha iyi bir iş bulma düşüncesi ile işten çıkarak
- B. İşveren ile konuşup çözüm bulmaya çalışarak
- C. Uzun süre işsiz kalma korkusu ile mücadele etmemek için işe devam ederek

34) Ev hizmetinde çalışmak dışında başka bir ek iş yapıyor musunuz?

- A. Evet
- B. Hayır